

בבא מציעא מ"א

משנה

המפקיד חבית אצל חבירו ולא יחדו לה בעלים מקום, לומר לו זויות זו השאילני, אם השומר טלטלה ונשתברה, אם מתוך ידו נשברה לצורכו חייב לצורכה פטור. ואם אחרי שהעבירה הושיבה במקום משתמר, בין שטלטלה מתחלה לצורכה בין שטלטלה לצורכו פטור. יחדו לה הבעלים מקום וטלטלה ונשברה בין מתוך ידו ובין משהניחה לצורכו חייב לצורכה פטור.

גמרא

ר"י או' הגונב טלה מהעדר למקום שגנב יחזיר ר"ע או' צריך דעת בעלים אומרת הגמרא, משמע שמשנתנו היא כדעת רבי ישמעאל הסובר שגולן לא צריך להשיב מדעת הבעלים. שהרי המשנה אומרת, שאם נטלה לצורכו, כיון שהניחה, פטור אם נשברה שנחשב להשבה¹⁴². ומביאה הגמרא את המחלוקת בעניין, ששנינו בברייתא, הגונב טלה מן העדר וסלע מן הכיס למקום, שגנב יחזיר, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, אין נחשב להשבה אלא צריך דעת בעלים¹⁴³.

המשנה כר"י ופטור לא רק אם יחדו מקום אלא אפי' לא יחדו מה החילוק בין אם הבעלים יחדו מקום לחבית או לא, הרי צריך להפטר אפילו אם הבעלים יחדו מקום שהרי נחשב שהשיב? אלא אומרת הגמרא, באמת לרבי ישמעאל פטור בכל אופן בין אם יחדו מקום, והמשנה באה לחדש. שכשהחזירה לאותו מקום, היא חזרה גמורה. לא רק במקום שהבעלים יחדו מקום והחזירו למקום שייחד. אלא אפילו אם הבעלים לא יחדו לה מקום, והמקום שהחזירה אינו מקומה פטור, מפני שלא צריכים דעת בעלים.

הרישא היא כרבי ישמעאל והסיפא כרבי עקיבא שואלת הגמרא, והרי בסיפא שנינו, יחדו לה בעלים מקום וטלטלה ונשברה, בין מתוך ידו בין משהניחה, לצרכו חייב לצרכה פטור. ומכאן נראה כרבי עקיבא הסובר שבהשבה צריכים דעת בעלים. שואלת הגמרא, אם הסיפא היא כרבי עקיבא, מדוע דווקא אם יחדו מקום חייב, הלא בכל אופן אינה נחשבת להשבה? עונה הגמרא, שהתנא בא לחדש, שלא רק כשלא יחדו מקום ואינה מקומה צריכים דעת בעלים, אלא גם אם יחדו לה מקום והוא מקומה. ואם כן הרישא של המשנה היא כרבי ישמעאל והסיפא כרבי עקיבא? עונה הגמרא, כן, הרישא היא כרבי ישמעאל והסיפא כרבי

142 משהחזירה הרי היא ברשות הבעלים כבתחלה ואינו עליה אלא כשומר חנם ופטור על אונסיה. ואף על פי שלא הודיע לבעלים לומר נטלתי והחזרתיה היא השבה כרבי ישמעאל. רש"י

143 ואם לא הודיעם חייב באחריותם אם מת או נגנב שמשלקחה עמדה ברשותו והשבה בלא ידיעה אינה השבה. רש"י.

עקיבא. וכמו שרבי יוחנן אמר, מי שיפרש לי את המשנה של 'חבית' לפי תנא אחד, אוביל את בגדיו אחריו לבית המרחץ.

ואמוראים הסבירו את המשנה כתנא אחד, רבי יעקב בר אבא הסביר לפני רב את המשנה שנטלה על מנת לגזלה¹⁴⁴. והכוונה ברישא שהחזירה למקומה, שכיון והבעלים לא יחדו מקום כל מקום הוא מקומה. והכוונה בסיפא שהחזירה למקום שאינו מקומה, וכיון שגזלה התחייב להשיב למקומה ומשום כך אינה חזרה. ורבי נתן בר אבא הסביר לפני רב, שאפילו אם לא נטלה על מנת לגזלה אלא על מנת לשלוח בה יד¹⁴⁵, גם חייב להשיבה למקומה. והם נחלקו אם שליחות יד צריכה חיסרון. רבי יעקב סבר ששליחות יד צריכה חיסרון, ורבי נתן סבר שאינה צריכה. ורב ששת לא הניח לרבי יעקב ולרבי נתן לסיים את דבריהם, והקשה על דבריהם. האם שנינו במשנה שנטלה לעצמו, הרי שנינו וטלטלה, להשתמש בה? אלא אמר רב ששת, מדובר כשטלטלה להביא עליה גוזלות. והתנא סובר ששואל שלא מדעת הוא גזלן. וכל המשנה היא דברי רבי ישמעאל. והסיפא כשהניחה שלא במקומה. ורבי יוחנן לא הסביר את המשנה כך, מפני שסבר שמהלשון והניחה נראה שהניחה במקומה.

רב ולוי האחד אמר שליחות יד צריכה ומביאה הגמרא שרב ולוי נחלקו בדין 'שליחות יד'. חיסרון והאחד אמר שאינה צריכה
האחד אמר שליחות צריכה חיסרון, בשביל לחייב את השולח יד באונסיה. והאחד אמר, שליחות יד אינה צריכה חיסרון. ויש ראייה שרב אמר שליחות יד אינה צריכה חיסרון, ממה ששנינו בברייתא, רועה שהיה רועה עדרו, והניח עדרו ובא לעיר. ובא זאב וטרף¹⁴⁶, ארי ודרס פטור. אולם אם הניח מקלו ותרמילו עליה חייב, שכיון והשתמש בה ושלח בה יד, התחייב באונסים. ושואלת הגמרא, מדוע הוא חייב כשולח יד, הרי אף אם נחשב לגזלן בשימוש הרי הוא נטלם מעל גביה ונחשב שהשיב את הגזילה¹⁴⁷? אמר רב נחמן בשם רבה בר אבוב בשם רב, שלא לקחם, אלא נטרפה בעודם עליה. ושואלת הגמרא, הרי הוא לא משכה, ואין נחשב 'שליחות יד' אלא כשקונה, ומטלטלים נקנים במשיכה¹⁴⁸? אמר רב שמואל בר יצחק בשם רב, שכשהיו מונחים עליה, הכישה במקל ורצה לפניו. וממה שמתחייב אף שהבהמה לא חסרה, יש ראייה

144 וכיון שגזל ונטל את הכל לצורך עצמו הוא חיסרון. תוס'.

145 שנטלה על מנת לייטול מקצת אע"פ שלא לקח אותו מקצת חייב בכולה. אבל למי שא' צריכה חיסרון אינו חייב אם בגביה לקחת קצת עד שייטול אותו. וי"ל שהמשנה מדברת אפ' בשמן שמקצתו אינו נשמר אגב המקצת האחר. תוס'.

146 בשעת משלחת זאבים כרבי יהודה שא' זאב אחד אונס. תוס'.

147 הקושיה היא לר' ישמעאל שאין צריכים דעת בעלים. תוס'.

148 אע"ג שעודן עליה אינה עומדת ברשותו להתחייב באונסיה עד שימשוך. ותירצו שהניחם בחוץ עד שרצה לפניו. תוס'.

שרב הוא הסובר ששליחות יד אינה צריכה חיסרון¹⁴⁹. דוחה הגמרא, שיש לומר שהכוונה שכחשישה במקל נפצעה ונחסרה. והראיה לכך היא, ממה ששינו שהכישו במקל, והכשת מקל היא מכה חזקה שמכחישה את הבהמה¹⁵⁰.

וכיון שרב סבר שליחות יד צריכה חיסרון, לוי סבר שליחות יד אין צריכה חיסרון. והטעם ששליחות יד האמורה בשומר שכר בכתוב: "שְׁבַעַת ה' תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאֶכֶת רַעְהוּ". משונה מזו האמורה בשומר חנם "וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹקִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאֶכֶת רַעְהוּ". כיון שלכאורה היא נאמרה שלא לצורך אחר, אלא ללמד ששליחות יד אינה צריכה חיסרון¹⁵¹.

אם ש"ח חייב בשליחות יד ש"ש כ"ש ורבי יוחנן בשם עצמו אומר, ששליחות יד אינה משונה. ואין ללמוד ממנה ששליחות יד אינה צריכה חיסרון, כיון שגם היא נאמרה לצורך. ומסבירה הגמרא את דברי רבי יוחנן בשם רבי יוסי בן נהוראי, שלכאורה מדוע שתאמר שליחות יד בשומר שכר, הרי ניתן ללמוד בקל וחומר. אם שומר חנם שפטור בגניבה ואבידה ששלח בה יד חייב, שומר שכר שחייב בגניבה ואבידה קל וחומר שאם שלח יד חייב. והתורה כתבה בשומר שכר: "שְׁבַעַת ה' תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאֶכֶת רַעְהוּ" לומר ששליחות יד אינה צריכה חיסרון.

ואני אומר אינה משונה כרבי אלעזר שאומר זו וזו אחת. ומסבירה הגמרא מפני שאפשר לפרוך הרי לומדים מהכתוב "אִם לֹא יִמְצָא הַגָּנֵב" ששומר חנם משלם כפל בטוען טענת גנב, ושומר שכר אינו משלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב. ומי שלא פורך פירכא זו, מפני ששומר חנם אינו משלם תשלומי כפל אלא אחרי שנשבע, וקרן בלא שבועה עדיף מכפל בשבועה¹⁵².

רבא אמר נלמד שליח"י בק"ו משואל רבא אמר, לא תאמר שליחות יד בשומר חנם, ונא' לומר שא"צ חיסרון ושומר שכר ונלמד מקל וחומר משואל שמשתמש

149 ואין לומר שחייב משום שואל שלא מדעת. מפני שחייב משום שואל שלא לדעת בדבר שאינו חסר מחמת מלאכה, אבל בבכ"ח שנחסרים מחמת מלאכה מתחילה היא שליחות יד. רש"י.

150 בקידושין שינו שהכישו במקל ורצה לפניו היא משיכה ואינה הכחשה מפני שבאדם נכרי שאינה מכירתו בדיבור שייך לומר הכישה, אבל ברועה שהבהמה מכירה לא שייך לומר שהכישו. תוס'.

151 וכיון שחייב בשליחות יד גם בשומר חנם ובשומר שכר הוא גילוי מילתא שבשניהם א"צ חיסרון. תוס'.

152 התוס' שואלים לר"י ור"א שאינם סוברים סברא זו מניין שפרשה הראשונה נאמרה בשומר חנם ושניה בשומר שכר. ופירש ר' שמואל שידועים מסברא משום שפרשה הראשונה נאמר כבסוף או כלים שרגילים לשמרם בלא שכר. ובפרשה השניה נאמרה בהמה שיש בשמירתה טרחה ורגילים ליטול שכר עבור שמירתה. או שלכ"ע קרן בלא שבועה עדיף מכפל בשבועה ובכ"ז אין ללמוד ש"ש מש"ח כיון שיש בו חומרא שמשלם כפל. והחולק סובר שמה שמשלם כפל אינה חומרא מפני שבא מכח הקולא שפוטר עצמו בגניבה ואבידה. וי"ל שלר"י סובר שעושים פרכא מכפל, ורב יוסף סובר שלרבי יוחנן לטטים מזוויין גנב. לומדים ששואל חייב בגניבה ואבידה מ"וכי ישאל" ו"ו מוסיף על ענין ראשון. תוס'.

לדעת בעלים וחייב באונסים¹⁵³. קל וחומר לשומר חנם ושומר שכר שלא עשו
לדעת בעלים, שיהיו חייבים כששלחו בה יד¹⁵⁴. ונאמרה שליחות יד בשניהם,
האחד לומר ששליחות יד אינה צריכה חיסרון¹⁵⁵. והאחד שלא תאמר דיו לבא
מן הדין להיות כנידון. שלא נאמר שכיון ולומדים מהכתוב "אם בָּעָלְיוֹ עָמוּ לֹא
יִשְׁלַח" ששואל בבעלים פטור, כך שומר חנם ושומר שכר יהיו פטורים בבעלים.

ולמי שאמר שליחות יד צריכה חיסרון, שני כתובים
אלו באים ללמד האחד שלא תאמר דיו לבא מן הדין
להיות כנידון. והאחר למה ששנינו¹⁵⁶ בברייתא, מנין שהכתוב: "וְיִנְקָרֵב בְּעַל הַבַּיִת
אֶל הָאֱלֹקִים אִם לֹא שְׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאכַת רַעְהוּ" אינו לדין אלא לשבועה?. מפני
שנאמרה שליחות יד למטה בשומר שכר: "שְׁבַעַת ה' תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא
שְׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאכַת רַעְהוּ". ונאמרה שליחות יד למעלה בשומר חנם: "וְיִנְקָרֵב בְּעַל
הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹקִים אִם לֹא שְׁלַח יָדוֹ בְּמַלְאכַת רַעְהוּ". כמו ששם הוא לשבועה,
אף כאן הוא לשבועה ולא לדין. ומכאן שאין משלמים כפל בטוען טענת גנב אלא
לאחר שבועה. ושומר חנם נפטר בגניבה ואבידה על ידי שבועה.

ולמי שא' ש"י צ' חיסרון הא' שלא
נאמר דיו והא' שקרב לשבועה

153 רש"י פירש אפ' אם סובר רבי אלעזר. כיון שחייב בשליחות יד בשניהם הוא גילוי מילתא. ועוד י"ל שרבא
בא לפרש שמה שר"א אמר זו וזו אחת לא שצריך את שניהם לגופם אלא ששניהם מיותרים. שלומדים משואל
ורבא טר שקרנא בלא שבועה עדיף מכפל בשבועה. ולומדים שומר ושומר חנם זה מזה. אבל הברייתא
בהכונס סוברת שלא לומדים זה מזה. תוס'.

154 שואל חייב באונסין מפני שכל הנאה שלו, גם בשליחות יד כל הנאה שלו. רש"י.

155 ולא לומדים משואל שחייב באונסין משעת משיכה, כיון שמושך לדעת הבעלים, הוא כמו שהשתמש בה. ולא
לומדים משואל אלא משיכה שיש בה חיסרון. תוס'.

156 ולמי שאמר אינה צריכה חיסרון שצריכים את שניהם לומדים גזירה שווה מפני שיש בזה מילים כמו בזה "אם
לא שלח ידו במלאכת רעהו". תוס'.

